

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1141899/1

בבית הדין הרבני פתח תקווה

לפני כבוד הדיינים:

הרב אריאל ינאי, הרב דוד בר שלטון, הרב אברהם אבידר

המבקשת: פלונית

הנדון: חשש קידושין בהצעת נישואין המלווה בנתינת טבעת – צדדי ההיתר והכרעה

פסק דין

הופיעה לפנינו המבקשת ואמרה שהפנו אותה מהרבנות פתח תקווה. אמרה שהתארכה ל[פלונית] שהציע לה נישואין כחצי שנה לפני פסח.

לשאלת בית הדין אם הסכימה לכך, השיבה המבקשת: "כן," הוסיפה שאירוע זה היה בבית שלו, בחצר. ואמרה: "המשפחה שלו היו, אביו, אמו, שתי אחיותיו. המשפחה שלי גם היו – אבי, אמי, אחיותי, דודתו מצד האמא וחבר של אחותו."

בפרוטוקול הדיון מפורט עוד:

ביה"ד: מי זה החבר של אחותו?

המבקשת: קוראים לו [ר].

ביה"ד: הוא בן אדם דתי?

המבקשת: לא. הוא נוסע בשבת. חוץ מהם אף אחד לא היה. זה היה ב[...]
ברחוב [...]

ביה"ד: חוץ מאנשים אלו, לא היו עוד שאינם קרובי משפחה?

המבקשת: לא. הוא שם לי את הטבעת על האצבע ואמר לי "התנשאי לי?" היססתי קצת ואמרתי: "כן." ואז הוא שם לי את הטבעת על היד. את הטבעת אימא שלו קנתה. לא הרגשתי טוב אחרי זה ושבועיים אחרי אמרתי לו שאני רוצה לבטל את העניין. החזרתי לו את הטבעת.

ביה"ד: מה הבנת כשהוא נתן לך את הטבעת? שהוא רוצה להינשא באותו אירוע או בעתיד?

המבקשת: בעתיד. זה ברור. לא חשבתי שעכשיו. היה ברור לי שהנישואין יהיו בעתיד.

ביה"ד: יש לך את הפרטים שלו?

המבקשת: כן. כרגע הוא גר בארצות הברית. יש לי את הטלפון שלו ויש לי את הפרטים שלו. אמרתי לו שאני באה לכאן.

ביה"ד: אפשר לדבר איתו כעת?

המבקשת: אנסה להתקשר אליו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ביה"ד: הוא לא דיבר איתך לפני אותו מקרה על קידושין?
המבקשת: לא.

ביה"ד משוחח טלפונית עם [פלונני] השוהה בארצות הברית.
ביה"ד: אתה מכיר את [פלונני]?
[פלונני]: כן.

ביה"ד: מה אתה זוכר באותו אירוע?
[פלונני]: אני זוכר שהצעתי לה נישואין.

ביה"ד: מה אמרתי לה אז?
[פלונני]: אני כרגע לא זוכר.

ביה"ד: שאלת אותה כשאלה אם היא רוצה להינשא לך?
[פלונני]: אני לא זוכר. זה היה לפני שנה.

ביה"ד: מי היה בחצר בבית שלך?
[פלונני]: ההורים שלי, ההורים שלה, היה שם בעלה של אחותי [ר'].
ביה"ד: הוא היה אז בחור דתי?

[פלונני]: הוא פסול להיות עד, הוא לא שומר שבת.
ביה"ד: חוץ ממנו מי היה?

[פלונני]: לא היה מישהו שהוא לא קרוב משפחה.
ביה"ד: אתה לא זוכר בדיוק מה אמרתי לה? אמרת לה "הרי את מקודשת לי"?

[פלונני]: לא.

ביה"ד: שאלת אותה אם היא רוצה להתחתן איתך?
[פלונני]: אמרתי לה: "התינשאי לי?"

ביה"ד: הכוונה לעתיד ולא שתינשא לך כעת?
[פלונני]: כן.

ביה"ד: היום את לא בקשר איתו?
המבקשת: לא.

יש להבהיר כי ביה"ד הורה לאשה להמציא לפנינו את כתובת העדים והיא לא הגיבה. כך לא עלה בידינו הדבר לזמן העדים.

דיון

הנה במעשה שלפנינו לפנינו האישה אומרת שהבחור הנ"ל אמר לה "התנשאי לי" ואמרה "כן". ונתן לה טבעת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

א. "הרי את נשואתי" – האם לשון קידושין היא?

תחילה יש לדון במי שאומר "הרי את נשואתי" – אם לשון זו לשון קידושין.

והנה מרן בבית יוסף (אבן העזר סימן כז) כתב בשם הרשב"א בתשובה שהאומר "הרי את נשואתי" – "לא שמענו שתהא מקודשת, דלא תיקרא נשואה עד שתבעל או עד שתיכנס לחופה." ע"כ. והלום נדפסה תשובה זו בשו"ת הרשב"א מכתב יד (הוצאת מכון ירושלים, התשס"ה, סימן רט). וכן כתב הרמ"א (שם סעיף ג): "אבל אמר לה 'הרי את נשואתי' – יש אומרים שאינו כלום."

אומנם מרן בבדק הבית (שם) כתב על דברי הרשב"א הללו:

ויש לתמוה עליו ממ"ש בברייתא (ה, ב) "הרי את לי לאנתו" – הרי זו מקודשת". ותניא תו (ו, א) שאם אמר "הרי את אשתי" הרי זו מקודשת. וסתם "אשתי" משמע שהיא נשואה ממש. ואפילו למה שרוצה לחלק בין זו לזו, הווי ליה למימר שהוא ספק מקודשת. ושמא גם הוא ז"ל כך דעתו לומר שאינה ודאי מקודשת, אבל מידי ספיקא מיהא לא נפקא.

והב"ח (שם) כתב דצריך עיון בדברי הרשב"א שמא כוונתו על כל פנים ד"ספק קידושין מיהא הוי אם היה מדבר עמה על עסקי קידושיה". וכן כתב המהרי"ט בחידושו על הרי"ף (דף לה ע"ד). וכן כתבו החלקת מחוקק (שם ס"ק ה) והבית שמואל (ס"ק ח) שאם "היה מדבר עמה על מעסקי קידושיה, היא מקודשת בודאי". ושהרשב"א לא מיירי אלא כשאינו "מדבר עמה על עסקי קידושיה", עיין שם. אולם בנדון דידן לא "דיבר עמה על עסקי קידושיה", וכפי שיתבאר להלן (אות ב) הגדר בזה.

ב. גדר "מדבר עמה על עסקי קידושיה"

ויש לבאר גדר "מדבר עמה על עסקי קידושיה".

הנה איתא בקידושין (ו, א) שאם היה מדבר עמה על עסקי קידושיה, ונתן אפילו בשתיקה, הרי זו מקודשת. וכן נפסק בשולחן ערוך אבן העזר (סימן כז סעיף א).

ובשו"ת צל הכסף (סימן כז דף צו טור ב) הביא תשובת הרח"ש גאטיניו שגדר "מדברים בעסקי קידושין", נראה דלא בעינן "קידושין ממש". אלא "כל דהענין והדיבור הוא שרוצה שתהיה לו לאשה, והיא מבינה סגי." ולכן כתב שאם שאלוה "האם את רוצה את יוסף לחתן?" לא הווי לשון שידוכין אלא לשון קידושין, ושכן כתב בשו"ת פני משה (חלק א סימן כט).

וכן כתב בשו"ת דברי ריבות (סימן קפה) שאם אמרו "נתחתן" הווי כמדבר על עסקי קידושין. וכן כתב בספר עבודת השם (סימן יד) לבאר דעת הרב דברי ריבות, עיין שם.

אומנם ממה שכתב בשו"ת המבי"ט (חלק א סימן קכז) נראה שבאופן שהיו מדברים תחילה על עסקי שידוכין לא מקרי עסוקין בקידושין. עיין שם. ולכאורה שנראה שחולק על מה שכתב בשו"ת דברי ריבות הנ"ל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אולם בשו"ת שער אשר (סימן ל דף צב ע"ג) כתב שאולי אפשר לומר שהמבי"ט לא פליג על מה שכתב הרב דברי ריבות:

דעד כאן לא נאמרו דברי המבי"ט אלא דוקא היכא שעשו מעשה השידוכין, שגמרו ביניהם פסיקת נדוניה וזמן הנישואין, ושאר תנאים כדרך הנהוג. בהא הוא דקאמר [...] מה שדיברו מקודם [...] מענין נישואי האשה עמו, לא חשיב כמדבר על עסקי קידושיה. כיון דמסתמא ודאי לא היה דעתו לקדשה עכשיו אלא לזמן הנישואין.

מה שאין כן בהיא דהרשב"ש ומהרי"א [הדברי ריבות] דקיימי היכא שלא היה שום גמר שדוך ביניהם מקודם, רק שדיברו [...] על ענין נישואי האשה עמו [...] מבלתי שום תנאי אחר כלל שפיר אמרינן [...] הוי ליה מדבר על עסקי קידושין.

וכן כתב בכסא שלמה (סימן ז) לבאר דעת המבי"ט הנ"ל.

וראה עוד בשו"ת עבודת השם (סימן יד) אודות אשה שנשאלה "האם את רוצה אותו לחתן?" ואחר כך נתן לה בשתיקה, שאין כאן לשון קידושין ולא לשון אישות כלל. וראה מה שכתב המאירי (קידושין ו, א) וזו לשונו: "שהדיבור בעסקי קידושין צריך שיהא בו לשון שאילו היה כיוצא בו בקידושין יהא מועיל. כגון שיאמר 'תרצי להיות אשתי' [...] עיין שם – והובאו דבריו באוצר הפוסקים (דף כז, א; כז, ב אות א). ועיין בשו"ת יביע אומר חלק ט (אבן העזר סימן כ אות ג) בגדר "מדבר עמה על עסקי קידושין".

ג. כשלא תלה נתינתו בקידושין, אינה מקודשת

ויש לצרף עוד מה שכתב בשו"ת המבי"ט (חלק א סימן יד) גבי מה שפסק מרן השולחן ערוך (סימן כט סעיף י) וזו לשונו:

היו לו מיני כלים או מיני מאכל או שאר כל דבר, ואמרה לו "תן לי מעט מאלו", ואמר לה "אם אתן לך, תהיי מקודשת לי?" אם אמרה "הן", ונתן לה הרי זו מקודשת.

אולם אם לא תלה נתינתו בקידושין אלא שאחרי שביקשה ממנו שייתן לה שאל אותה אם ברצונה להתקדש לו, ואמרה "הן", ונתן לה – יש לומר שאינה מקודשת, שכן כתב בשו"ת המבי"ט (שם) על אודות אישה שביקשה מאיש שייתן לה אשכול ענבים, והשיב לה "רצונך שתנישאי עמדי?" והשיבה לו "הן" ונתן לה ולקחתו, וכתב (שם) שאף שלשון "תנישאי עמדי" "הוי שפיר לישנא דקידושין", מכל מקום יש להתיר –

כיון שלא אמר "אם אתן לך האשכול תנישאי עמדי" אלא "רצונך שתנישאי עמדי" – נראה דלא תלה נתינת האשכול בנישואין, אלא ששאלה אם תרצה להנישוא לו לעתיד והשיבה לו "הן", אבל לא שנתן לה עתה האשכול על תנאי שתנישאי עמו [...] והכי מוכח בגמרא בכולהו הני עובדי דמייתי דקאמר "אי יהיבנא לך מקדשת לי", דמשמע על תנאי קידושין הוא דנותן לה [...] שאמרה "הן" הווי קידושין [...] הא אי לא קאמר לה הכי – לאו כלום הוא, דלאו אדעתא דהכי נתנה. ואף על גב דאמרה "הן" – להבא הוא דקאמר שתנישאי עמו. אבל לא שקיבלה עתה האשכול לשם קידושין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וסיים שאפילו אם נאמר דבלשון זה הווי ספק קידושין, אפשר לצרפו עם עוד ספק ולהתיר את האשה, עיין שם.

ד. אמר לה "התינשאי לי"? בלשון עתיד

ועוד, שכאן אמר לה בזה הלשון: "התינשאי לי"? לשון עתיד ובשאלה. ושניהם אמרו שהבינו ששאל אם תסכים להינשא לו בעתיד, ועל זה השיבה "הן", אבל לא שמקדשה עתה.

ואף שנחלקו הפוסקים אם אמר לה "הרי את מקודשת לי" ולא אמר "בזה", אם היא מקודשת, והובאו דבריהם באוצר הפוסקים (סימן כז דף יח, א אות ו) עיין שם, אך אם אמר לה בלשון עתיד, יש לומר שלכולי עלמא אמירת "בזה" הוי לעיכובא. כעין זה מבואר בשו"ת המבי"ט (חלק א סימן רצא) שכתב דכשאמר "תהא לי מקודשת" צריך לומר "בזה" אף על גב שאמר לה "הרי את מקודשת לי" אינו מעכב אם לא אמר "בזה", כיוון דמשמע דעכשיו מקדשה –

בנדון דידן דאמר "תהא לי מקודשת" הוה צריך לומר "בזה" [...] דלא לישתמע דמדבר לה שתהא מקודשת לו לעתיד כשיתן לה דבר אחר, או שתשמור זה שנתן לה לכשיקדש אותה [כצ"ל, ולפנינו: אותן], כמו שכתב מורינו הרב הגדול ר"י בי רב [שו"ת מהר"י בירב סימן מבן] על מי שאמר "תקחי זה הדינר לקידושין", שנוכל לפרש שרוצה לומר שתשמור אותו היא לכשיקדש למי שירצה.

וסיים שצריך עוד ראייה לעניין זה לסמוך בו. עיין שם.

ובשו"ת רב פעלים (חלק א אבן העזר סימן יג) כתב לפי זה על אודות מי שאמר "קח הכוס הזה על מנת שתהיה בתך מקודשת לי" שצריך שיאמר "בו", אך כתב: "מיהו נראה דהרב ז"ל [המבי"ט] עצמו לא סמך על סברא זו לענין הלכה, דהא סיים [...] ועוד צריך ראייה לענין זה לסמוך בו" עיין שם. וכן בשו"ת מהרש"ם (חלק ג סימן שיג) דן במי שאמר "תהיי מקודשת" בלשון עתיד ולא אמר "בזה" וכתב בתחילה להתיר על פי דברי המבי"ט הנ"ל, ושוב כתב שהמבי"ט גופיה סיים שם שצריך עוד סימוכין לסברה זו. ועיין בשו"ת קול אליהו (חלק א סימן ה) ובאוצר הפוסקים (סימן כז דף יט, א אות ג) ובשו"ת יביע אומר (חלק ב אבן העזר סימן ה אות ב).

והנה אף שבשו"ת המבי"ט (חלק א סימן מט) כתב לחזק דברי מהר"י בי רב הנ"ל, מכל מקום יש פוסקים שחולקים על המבי"ט, והם: שו"ת מהר"ם אלשקר (סימנים ס–סא, עיין שם) שכתב דמה שכתב מהר"י בי רב דמשמעות הלשון שנתן לה לשמור לו, "דבריו אלו [...] רחוקים" וכו' ושו"ת הרדב"ז (חלק ד סימן נו וחלק ז סימן נא) שכתב על אודות המעשה של המהר"י בי רב שזו לשון קידושין, אלא שהרדב"ז גופיה בתשובה אחרת (חלק ג סימן תקב) כתב בנדון זה שאינם קידושי ודאי, אלא קידושי ספק ומטעם יד' והעלה להתיר, כיוון שלא אמר שהוא מקדשה, אלא שאלו הן קידושיה. ועיין בזה באוצר הפוסקים (סימן כז דף נב אות ט ודף נה ד"ה כשאמר תקחי).

ה. במעשה שלפנינו יש רק עד אחד

יש להוסיף עוד כי במעשה שלפנינו יש רק עד אחד.

זאת על פי דברי הבחור והבחורה שהם נאמנים מדין "הפה שאסר" לעניין גירושין, כדאיתא במשנה בכתובות (כב, א) וכן פסק מרן השולחן ערוך (אבן העזר סימן קנב סעיף ו), וכן מצינו לעניין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

קידושין (סימן טו סעיף ל) שאם הודו שהיו הקידושין בלא שני עדים, אין כאן קידושין. ומקורו מתשובת הרא"ש (כלל לב סימן א) שכתב וזו לשונו:

אבל אם אמרה "קדשני" בסתם ולא אמרה "בפני שני עדים", אין בדבורה כלום, דקדושין שלא בפני עדים לאו קידושין נינהו, ואפילו האיש והאשה מודים, שאין דבר שבערוה פחות משנים.

והובאו דבריו בבית יוסף (סוף סימן מז, ובסוף סימן טו) וכן בבדק הבית (ריש סימן מח) ציין לדבריו, עיין שם.

ו. בדין קידושין בעד אחד

והנה באנו למחלוקת בדין המקדש בעד אחד אם חוששין לקידושיו.

ובגמרא (קידושין סה, ב) הובאו כמה אמוראים דסבירא להו שהמקדש בעד אחד אין חוששין לקידושיו ואפילו שניהם מודים, ומהם רב ושמואל ורב נחמן, ומסיק עלה הש"ס: "מאי הוי עלה? רב כהנא אמר: אין חוששין לקידושיו, ורב פפא אמר: חוששין לקידושיו."

ופסק הרי"ף (קידושין כח, א מדפי הרי"ף) והרא"ש (פרק ג דקידושין סימן יג) דהלכתא כרב כהנא דאין חוששין לקידושיו, וכן פסק הרמב"ם (פרק ד מהלכות אישות הלכה ו), וכן פסק בה"ג (בהלכות קידושין סימן מ). וכתב בהגהות מיימוניות (פרק ד מהלכות אישות אות ד) שכן פסק רבנו חננאל וכן רבנו שמחה בשם רבנו תם ושכן דעת ראבי"ה. ובשו"ת מהר"ם אלשקר (סימן צט) כתב שכן פסקו גם רבנו האי גאון ורבנו גרשום מאור הגולה. וכן פסק הראב"ן בקידושין (דף רעז ע"ד) ובתשובה (סימן סד), וכן פסקו ספר העיטור (חלק ב דף עח ריש ע"ב) והרשב"א (גיטין פא), וכן כתב רבנו ירוחם (נתיב כב חלק ב דף קפד ע"ג) בשם הרמ"ה. וכן כתבו מהר"ם מרוטנבורג (בשו"ת דפוס פראג סימן קלג), הרי"ף (בשו"ת סימן ל), הריב"ש (סוף סימן ו) ועוד.

וכתב בשו"ת התשב"ץ (חלק א סימן קל) ש"נראה ודאי" כדברי הפוסקים הראשונים והאחרונים שפסקו כרב כהנא דאמר אין חוששין לקידושיו.

ורב פפא נמי "חוששין" קאמר, ונראה דחוששין מדרבנן קאמר, וכיון [דמילתא] דרבנן הוא פסקינן לקולא ככל ספיקא דרבנן [...] וכ"ש היכא דאיכא למימר העמידנה על חזקתה [...] פנויה היא. ואפילו תימא ד"חוששין" מדאורייתא קאמר, כיון ד"חוששין" קאמר משמע דמספקא ליה [...] לא שבקינן מאי דפשיטא ליה לרב כהנא משום מאי דמספקא ליה לרב פפא. וכן נהגו הגאונים ז"ל לפסוק בכיוצא בזה.

והוי יודע שבספר המצוות פסק שחוששין לקידושיו ולא סגי ליה בלא גט, אבל אין דבריו נכונים, דלא שבקינן כל הני אמוראי [דסבירא להו אין חוששין לקידושין] ועבדינן כרב פפא.

והוסיף דהא רב אשי אותיב לרב כהנא ("מאי דעתך אי משום דילפינן דבר דבר מממון, אי מה להלן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי, הכא נמי הודאת בעל דין כמאה עדים דמי?") ופריק ליה ("התם לא קא חב לאחריני הכא קא חייב לאחריני" – שקרובותיה נאסרים בו וקרוביו נאסרים בה – רש"י ותוספות גיטין ד סוף ע"א. והר"ן כתב שאין צריך דהא קאסר לה אכולי עלמא). אלמא דרב אשי דהוא בתרא סבירא ליה נמי כרב כהנא וקיבל דבריו, וסוגיין דכולי תלמודא רהטא ד"אין דבר שבערוה פחות משנים".

וכן כתב הרשב"א לאחד מן התלמידים שבא מעשה לידו והיה סומך על ספר המצוות [כלומר: רצה לחוש לדברי ספר המצוות], וז"ל תשובתו: ומה שבאת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לסמוך מה שמצאת בעל ספר המצות [שפסק דחוששין לקידושין], מי סני הלכות גדולות והרי"ף והרמב"ם וכל הגאונים וכל חכמי האחרונים [שפסקו אין חוששין לקידושין], שאתה מראה עצמך כאיש אמת ומחמיר מכל אלו, ומכל אשר נהגו בכל הארצות לסמוך על שיטת מה שנאמר בגמרא דרב ושמואל ובי דינא רבה ורב נחמן ורב כהנא ורב אשי דאמרי אין חוששין לקידושין ואפילו שניהם מודים. ואף על גב דפליגי רב כהנא ורב פפא ולא איפסיקא הלכתא בגמרא כחד מנייהו, אטו לא הוה כל הני מכריעין כרב כהנא, ושטה פשוטה בכל התלמוד שאין דבר שבערוה פחות משנים.

ע"כ. וסיים הרשב"ץ:

וכיון שגדולי האחרונים הסכימו עם הראשונים ז"ל שאין חוששין לקידושין ואפילו שניהם מודים, ועשו מעשה בדבר [...] והכרענו כן בראיות [...] אין לחוש בנדון דידן לקידושי ראובן [...]

עיין שם.

והנה מרן בבית יוסף (סימן מב) הביא תשובת הרשב"ץ הנ"ל בקצרה והוסיף שכן כתב בשו"ת מהר"י קולון (שרש קא) שאין חוששין לקידושין, ושכן דעת כל הפוסקים. ואף שהסמ"ג ומרדכי בשם הר"א ממיץ כתבו להחמיר – "מכל מקום חזינא סמ"ק דהוא בתראה טפי ומחמיר טובא" – ואפילו הכי – "פוסק דאין חוששין לקידושין, ואפילו שניהם מודים." וסיים מרן הבית יוסף שאף ש"מדברי תרומת הדשן (סימן ריב) נראה שנוטה להחמיר" – "אינו נראה לעניות דעתי". ע"כ.

וכן פסק מרן בשולחן ערוך (סימן מב סעיף ב) וזו לשונו:

המקדש שלא בעדים ואפילו בעד אחד אינם קידושין, ואפילו שניהם מודים בדבר, ואפילו קידשה בפני עד אחד ואחר כך חזר וקידשה בפני עד אחר זה שלא בפני זה אינה מקודשת.

וכתב על זה הרמ"א בהגה: "ויש מחמירין במקדש לפני עד אחד אם שניהם מודים, אבל אם אחד מכחיש העד אין לחוש, ובמקום עיגון ודוחק יש לסמוך על דברי המקילים". ע"כ.

ובספר כנסת הגדולה (סימן מב הגהות בית יוסף אות יא) הביא מה שכתב המשפטי שמואל (סימן פג) בשם הגאון רבי גבריאל בן אליה ז"ל שסברת הסמ"ג בזה דחוייה אצל כל הפוסקים ו"בטלה דעתו אצל כל הרבנים האדירים אשר זכרנו, וכן פשט המנהג בכל בתי דין שראינו וששמענו שמעם שאין חוששין לקידושי עד אחד".

והוסיף הכנסת הגדולה שכן כתב מהרשד"ם (אבן העזר סימן ד) ושכן פשטה ההוראה. והוסיף שכן כתבו שו"ת מהר"י בן לב (חלק ב סימן ז), שו"ת בנימין זאב (סימן לה), מהר"ם אלשקר (סימן נד), מהר"ם אלשיך (סימן קד), משפט צדק (חלק ב סימן עד) ועוד, ושכן מתבאר בשו"ת לחם רב למהר"א די בוטון (סימן כא), בשו"ת דברי ריבות למהר"י אדרבי (סימן ח) ובדברי מרן הבית יוסף בתשובה (דף ד ודף ק ודף כא), אבל המהרש"ך כתב (בחלק ב סימן קכח) שאם היה בא מעשה לידו היה חושש להחמיר, וכן דעת מהר"י הלוי בתשובה כתב יד, מהרח"ש בתשובה (סימן יג), מהר"ם פדואה (סימן לב) ומהר"י מיניץ (סימן יא).

עד כאן תורף דברי הכנסת הגדולה.

וכן כתב מהר"ש לניאדו בשו"ת כסא שלמה (סימן ז) שבדין קידושין בעד אחד פשיטא שאין כאן בית מיהוש לחוש לקידושין כלל –

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שכן פסק מרן בשולחן ערוך [...] ואף על גב שהגיה עליו רמ"א "ויש מחמירין", והוא מהטור בשם סמ"ג [בשם הר"א ממיץ], מכל מקום אין לנו אלא דברי מרן שקבלנו הוראותיו בין להקל בין להחמיר, ואפילו בדיני גיטין וקדושין בדבר ערוה החמורה. ומה גם כי הובאו ביתה יוסף שכן פסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ושהרשב"ץ כתב שאין דברי הסמ"ג נכונים בזה, וכן כתב הרשב"א בתשובה לאחד מן התלמידים שהיה רוצה לסמוך על סמ"ג בזה [היינו לחוש לדעת הסמ"ג]: מי סנו הלכות גדולות והרי"ף והרמב"ם וכל הגאונים וכל האחרונים שאתה מחמיר [...] יותר מכל אלו [...]

והוסיף כי גם הכנסת הגדולה הביא חבל נביאים רובא דרובא מגדולי האחרונים שאין חוששין לקידושין בעד אחד, "ותצא דינה זו שרה [...] להתנסבא לכל גבר די תצבי בלא גט משמעון הלז". עד כאן תורף דבריו (וכן המנהג בארם צובא לפסוק כדעת מרן אף בדיני ערוה, כמו שכתב בשו"ת ימי יוסף בתרא חלק א עמוד רמב וחלק ב עמוד שמב, עיין שם).

גם בשו"ת חקרי לב (אבן העזר סוף סימן פד) כתב שבארץ ישראל שקיבלו עליהם כל הוראות רבנו הגדול מרן ז"ל אף להקל, המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושין, וכמבואר בשולחן ערוך (סימן מב).

אולם יש פוסקים הסוברים שיש לחוש ולהצריכה גט, ובראשם הגאון מהרי"ט אלגאזי בשו"ת קדושת יום טוב (סימן ט דף טו ע"ד) שכתב:

ולדין אנן יתמי דיתמי דמשום חומר ערוה חיישינן לכל הסברות פשיטא דהמקדש בעד אחד חיישינן לקידושין להחמיר, ובפרט דאיכא רבים ונכבדים מגדולי הפוסקים דקיימי בסברא זאת דהמקדש בעד אחד חוששין לקידושין, ומעתה מאן ספין ומאן רקיע לעשות מעשה שלא להצריכה גט [...] ואף על גב דמרן בשולחן ערוך פסק [...] דאין חוששין לקידושין [...] מכל מקום קבלה היא בידינו דבאיסור ערוה חיישינן לכל הסברות להחמיר אפילו שהוא נגד דעת מרן.

עכ"ל (וכ"ה בתשובתו שהובאה בשו"ת ברך משה [גלאנטי, סימן לר דף קכט ע"א, וכדלהלן בדברי הגר"ח פלאג'ין]). ואזיל לטעמיה בשו"ת שמחת יום טוב (סימן יא דף מד ע"ג במהדורה הישנה, במהדורות מכון משנת ר"א – סוף אות ג עמ' קכה) שכתב:

ואף דמרן בשולחן ערוך פסק כדעת הרי"ף והרמב"ם [...] מכל מקום כבר ידוע דלענין איסור ערוה בגיטין וקידושין ויבום וחליצה אנו נוהגים לתפוס כל החומרות של כל הפוסקים, אלא דלהקל אין אנו יכולים לעשות הפך מרן.

עיין שם.

וכן הסכים הגאון מהר"י טייב בתשובה שהובאה בספר משכנות הרועים (דף רצה ע"א). ובספרו ערך השולחן (אבן העזר סימן מב ס"ק ב וסימן מג ס"ק א). עיין שם.

גם הגאון רבי חיים פלאג'י בשו"ת חיים ושלוש (חלק א סימן כב דף מג) כתב:

ואיך שיהיה אנן בדין הגם שראינו דרובא דרובא מן הראשונים וגם רוב מהאחרונים דנקטו בפשיטות להלכה ולמעשה שהמקדש בעד אחד אין חוששין לקידושין, וקבעה מרן להלכה בשולחן הטהור, וקבלנו הוראותיו ובפרט בארץ הצבי ואגפיה [שקיבלו הוראות מרן], מכל מקום כבר כתב ה"ה מהרי"ט אלגאזי בתשובה – הובאה בספר ברך משה (סימן לד) [...] ואף על גב דמרן השולחן ערוך פסק [...] דאין חוששין לקידושין [...] קבלה בידינו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שבאיסור ערוה חיישינן לכל הסברות להחמיר אפילו שהוא נגד מרן [...] וכן [...] בספרו שמחת יום טוב (סימן יא וסימן יב) [...]

והוסיף כי אף שבתשובת מורו זקני החקרי לב (סוף סימן פד) פסק להקל בקידושין בעד אחד מאחר שקבלנו הוראות מרן, וכן כתב המשחא דרבותא (חלק ב דף קנו ע"ב) שנהג להורות בתוניס שאין לחוש לקידושין בעד אחד, ושכן דן מר אביו ז"ל, ושכן שמע ממהר"א הכהן (נוסף בהגהה בחיים ושלום), עיין שם – מכל מקום נראה שהעיקר כדברי מהרי"ט אלגאזי שבאיסור ערוה לא קיבלנו להורות כסברת מרן. והביא שכן כתב בשו"ת משאת משה (אבן העזר סימן ה), ש"אין למדין מן הכללות" לפסוק להלכה כדברי מרן השולחן ערוך אפילו במקום איסור ערוה –

שהרי המקדש בעד אחד דרובא דרבנותא קמאי ובתראי, ושלשת עמודי ההוראה מכללן, בהסכמה עלו דאין חוששין לקידושיו, וכדבריהם פסק מהריק"א [מרן בשולחן ערוך], ועם כל זה חזינן כת מאחרוני הפוסקים חששו לדברי הסמ"ג והר"א ממיץ להצריכה גט.

עד כאן דברי החיים ושלום (ועיין עוד בזה בשו"ת חיים ושלום חלק ב סימן קי). וכן עשה הגר"ח פלאג'י מעשה בקידושין בעד אחד להצריכה גט, וכמו שכתב בספריו רוח חיים (אבן העזר סימן כח ס"ק ה) וגנזי חיים (מערכת ק אות ז ד"ה עוד). עיין שם.

וכן פסק בשו"ת ויאמר יצחק בן ואליד (אבן העזר סימן קנו דף קסא ע"א). וכן העלה בשו"ת ויקרא אברהם (אבן העזר סימן ו). עיין שם.

מכל מקום בנדון דידן שעצם האמירה "התינשאי לי?" אין במשמעותה לשון קידושין וכפי שנתבאר לעיל, אם כן יש בידינו לומר ספק ספקא: שמא אין לחוש כלל לקידושין בעד אחד. ושמא לא היו כלל לשון קידושין כלל, וכנ"ל.

וכן כתב כיוצא בזה בשו"ת יביע אומר (חלק ו אבן העזר סימן ו) שאין לחוש לדעת מהרי"ט אלגאזי וסיעתו על פי ספק ספקא, עיין שם ובפד"ר (חלק א עמ' 20 וחלק ד עמ' 350) ובשו"ת באר משה (חלק ח סימן מב).

ז. העד האחד הוא מחלל שבת

ועוד יש לומר שגם לדברי המחמירים בעד אחד, כאן הרי לדברי הבחור והבחורה אותו עד אחד הוא חילוני מחלל שבת, והם נאמנים לענייננו דאמרינן "הפה שאסר הוא הפה שהתיר" וכדאיתא במשנה (כתובות כב, א): "האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר." וכן פסק מרן השולחן ערוך (אבן העזר סימן קנב סעיף ו).

וכבר פסק השולחן ערוך (סימן מב סעיף ה) המקדש בפסולי עדות דאורייתא אינם קידושין. ומחלל שבת הרי הוא פסול לעדות מהתורה – ראה רמב"ם (פרק י מהלכות עדות הלכות א–ב) ושולחן ערוך (חושן משפט סימן לד סעיף ב).

לרווחא דמילתא שוחח בית הדין שוחח טלפונית עם העד [ר'], והוא אישר שאכן אינו שומר שבת. (אף שיש מקום לדון אם אפשר שיפסול עצמו באמצעות הטלפון, אך דבר זה נעשה לרווחא דמילתא. שהרי בלא זה האשה נאמנת בכך מדין הפה שאסר, וכפי הנ"ל).

ואף על פי שלא נתקבלה עדות עליו בפני בית הדין לפוסלו, וקיימא לן "אין אדם משים עצמו רשע", הרי כתב הגאון מפלאצק בשו"ת משיבת נפש (חלק א סימן מג) שאף שאין העד נפסל על פי עצמו, מכל מקום לא נפיק מכלל הבזויים שפסולים לעדות, כמבואר ברמב"ם ובשולחן

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ערוך, ופשוט שאין בעדותו ממש לאסור אישה על בעלה (בנידונו, ובנידונו – לאסור לעלמא) – עיין שם. ובאמת שבדברי הרמב"ם (פרק יא מהלכות עדות הלכה ה) ובשולחן ערוך (חושן משפט סימן לד סי"ח), מבואר שהבזויים פסולים לעדות "מדבריהם". ורק לדברי הרי"ף שפסולי עדות מדבריהם פסולים לעדות קידושין, יש מקום לפסול הבזויים לעדות קידושין. ומכל מקום לפי מה שכתב הבית מאיר (הובא בשו"ת רבי עקיבא איגר סימן ק) שפסולי עדות מדבריהם דינם כספק פסולי תורה, ובמה יוכשרו להוציא אישה מחזקת פנויה, הרי אם חשודים הם לשקר פשוט שפסולים לעדות מן התורה. עיין שם.

וסיוע לסברתו מדברי התומים (סימן לד ס"ק יב) שכתב שחמסן שפסול לעדות מדרבנן איתרע כשרותו לגמרי וחזר להיות ספק פסול מן התורה, ושכן מצא בשו"ת פני משה (חלק ב סימן קה). וכעין זה [היסוד דדין דרבנן מרע החזקה כלפי דאורייתא] כתב בשו"ת חסד לאברהם תאומים (קמא, חלק יורה דעה סימן ס) [שטומאה דרבנן מהניא לאורעי חזקת טהרה דמדאורייתא] והביא שכן כתב המהרי"ט בתשובה חלק א (סימן מא) [דקידושין דרבנן מהנו לאורועי חזקת פנויה דמדאורייתא]. עיין שם. וממילא חזי לאצטרופי לספקות הנ"ל. והכול הובא בשו"ת יביע אומר (חלק ט אבן העזר סימן כא אות ה. וכן עיין ביביע אומר חלק ז אבן העזר סימן יח אות ד, ובחלק ג אבן העזר סימן ח אות ט).

ה. כשיש קרוב עם העד האחד עדותו בטלה לכל הדעות

ויש להוסיף ולצרף עוד שכיוון שלפי דבריהם היה רק עד אחד והשאר קרובים, והם נאמנים מדין "הפה שאסר", כנ"ל, הרי בטלה עדות העד אחד:

הנה בנדון דידן שהיו נוכחים עם העד אחד רק קרובי משפחה, הרי באנו למה שכתב מרן הבית יוסף בתשובה (סימן ב) שאפילו לדברי הסמ"ג והמרדכי שמחמירים בדין המקדש בעד אחד, הני מילי בעד אחד בלבד, אבל כשנמצא האחד פסול כגון בנדון דידן אין כאן עדות כלל, וכדתנן (מכות ה, ב) דשניים שנמצא אחד מהם קרוב או פסול – עדותן בטלה. וכן כתב רבנו ירוחם בשם הרמ"ה שהמקדש בפני עדים והאחד מהם קרוב מתירים אותה להינשא לכתחלה בלא גט. (וכן הוא בבית יוסף סוף סימן מב). וכן כתב בשו"ת הרדב"ז (חלק ד סימן רצח) שעדות של שני אחים בקידושין גרע מעדות של עד אחד, ואפילו למאן דאמר המקדש בעד אחד חוששין לקידושיו, בשני אחים אין חוששים לקידושיו. עיין שם.

ועיין עוד בכנסת הגדולה (סימן מב הגהות בית יוסף אות יג) שכתב:

אפילו למי שחושש לקידושין בעד אחד אם היו שני עדים והאחד פסול אין חוששין לקידושין – הר"מ פדואה (סימן לד), משפטי שמואל (סימן פג וסימן קכד), מהרשד"ם (אבן העזר סימן רכ), מרן הבית יוסף בתשובה (סימן ב), משפט צדק (חלק בסימן עד), מהר"א מוטל בספר מגן אברהם.

והוסיף שאומנם: "יש חולקים על זה, ועיין מה שכתבתי [בכנסת הגדולה] בטור חושן משפט (סימן לו בהגהות הטור) אך "כתבתי בתשובה דאין לחוש לדברי החולקים". ע"כ. וכן כתב הכנסת הגדולה בתשובתו שבספר שו"ת עדות ביעקב (סימן יז דף לה ע"ד) – עיין שם.

ועיין עוד במשנה למלך (פרק ד מהלכות אישות הלכה ו, עיין שם) שכתב:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ואנכי הרואה דאפילו עד אחד נמי ליכא בנידון זה, דהא קיימא לן נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותו, בטלה ואותם השני עדים הוזמנו מתחילה על הקידושין להעיד גם כן על זה, ואם כן אפילו לסברת הסמ"ג דחייש למקדש בעד אחד הכא ליכא למיחש.

וכן כתב בשו"ת שמחת יום טוב (אלגאזי, ריש סימן עה) שהמקדש בפני שני אחים אין חוששין לקידושיו. עיין שם.

וראה בכל זה בשו"ת יביע אומר (חלק ו אבן העזר סימן ו), וביאר שם:

איברא דהרמ"א (סימן מב סעיף ב) כתב: "וכן אם קידש בפני שנים והאחד מהם קרוב הוי כמקדש בפני עד אחד." ומשמע דלסברת הסמ"ג ודעמיה יש להחמיר גם בזה, אם אין שם עיגון ודוחק.

וקשה דאמאי לא נימא בכהאי גוונא נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותו בטלה. ובאמת שהחלקת מחוקק (שם ס"ק ו) הרגיש בזה ותירץ:

דמיירי שלא נצטרף בשעת ראיה לדעת הרא"ש דבעי תרתי [לצירוף לפסול] – כוון בשעת ראיה כדי להעיד ובא לבית דין והעיד, או – לדעת הרי"ף – שנאמן לומר שלא הכיר בקורבתו [ואז אינו מצטרף] ומשום חומרא דקידושין חיישינן לכתחלה.

וכן הסכים המשחא דרבנותא (חלק ב דף קי ע"א) ולמד מזה לנידונו להקל אף לדעת הרמ"א. עיין שם. וכן כתב כיוצא בזה בשו"ת חסד לאברהם (תאומים, מהדורא תניינא אבן העזר סימן כט). עיין שם. ועיין בשו"ת שביתת יום טוב (חלק חושן משפט סימן א) ובשו"ת אור לי (סימן ע). ואם כן הכי נמי בנדון דידן שהם בעל ואשתו, והכול יודעים ששניהם יחד אינם ראויים לעדות, והווי ליה מכיר בקרבתו, וגם שנצטרפו יחדיו לעדות הקידושין ובאו לבית דין והעידו, יש לומר שאף להרמ"א עדותו בטלה.

ואומנם בנדון דידן יש לומר שלא הייתה כוונת הקרובים להעיד וגם לא באו לבית הדין להעיד. ומכל מקום דעת הבית יוסף בתשובה חזיא לאיצטרופי, וכפי הנ"ל.

ויש להוסיף מה שכתב בשו"ת יביע אומר (חלק י אבן העזר סימן כ):

ומעתה ודאי דחזי לאצטרופי הספק שבעיקר הקידושין שנעשו בלי יחוד עדים, ואלה שהיו קרובים לחופה רובם היו פסולי עדות, וכמו שכתב הרב הפוסק.

וקיימא לן אם נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותם בטלה, וכמו שכתב גם כן בחידושי הריטב"א (קידושין מג, א) בשם רבו לענין קידושין. וכן כתב מרן הבית יוסף (סימן מב) ש"אם קידשה בפני רבים ונמצא אחד מהם קרוב או פסול, יתבאר בחושן משפט (סימן לו). "ע"כ. ושם מבואר שאם נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותם בטלה. ומבואר שגם דעת מרן הבית יוסף היא שדין עדות הקידושין כדין עדי ממונות.

וכיוצא בזה כתב מרן בבית יוסף (סוף סימן מב) בשם רבינו ירוחם בשם הרמ"ה, שהמקדש בפני שני עדים ונמצא אחד מהם קרוב או פסול, מותרת להנשא לכתחלה בלא גט. עיין שם.

וכן כתב רבינו יהודה בן הרא"ש בשו"ת זכרון יהודה (סימן פא), שיש לבטל כל עדות הקידושין שנמצא בהם קרוב או פסול, ואפילו להסוברים בעלמא דבהגדה בבית דין תליא מילתא, גם הם יודו דבקידושין הראיה עיקר. והרי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כשאר עדות בבית דין. עיין שם. וכן כתב בשו"ת ברית יעקב (אבן העזר סימן מג). עיין שם.

גם הכנסת הגדולה (סימן מב הגהות בית יוסף אות יג) כתב שאפילו למי שחושש לקידושין בעד אחד, אם היו שם שני עדים, ונמצא אחד מהם קרוב או פסול אין חוששים לקידושיו – כן כתבו מהר"ם פאדואה (סימן לד) ובשו"ת מהרשד"ם (אבן העזר סימן רכ), וכן כתב מרן הבית יוסף בתשובה לאבן העזר (סימן ב). וכן העלה בשו"ת משפט צדק (חלק ב סימן עד), ובשו"ת משפטי שמואל (חלק ב סימן עד). ועוד. עיין שם.

ועיין עוד בשו"ת יביע אומר חלק ח (אבן העזר סימן ה) שהארכת עוד בזה. עיין שם. ומה שכתב בשו"ת בשמים ראש (סימן לז) בשם רבי ישעיה מטראני, דהך דינא דנמצא אחד קרוב או פסול עדותן בטלה, לא נאמר לענין גיטין וקידושין – עיין שם – כבר כתב הגאון מהרש"ם חלק ג (סימן נ אות כ), שזהו נגד כל הפוסקים הראשונים, ואין לחוש לסברא זו. עיין שם.

ועיין עוד שם בשו"ת יביע אומר חלק ח (אבן העזר סימן יב אות ג) וחלק ט (אבן העזר סימן כא

אות ד).

ט. תקנת הרבנות הראשית שהמקדש שלא ברשות קידושיו בטלים

ויש לצרף עוד לרווחא דמילתא תקנת הרבנות הראשית שהמקדש שלא ברשות, קידושיו בטלים. וכפי שכתב בשו"ת יביע אומר (חלק י אבן העזר סימן כה) :

ובפרט שיש לנו תקנה והסכמה בחרם מהרבנות הראשית על הפקעת קידושין של מי שיעשה קידושין בארץ ישראל שלא בשעת החופה. וסמכו על מה שכתב בתשובת הרשב"א (סימן אלף רב) וז"ל :

שאלה: קהל שהתקינו תקנה מפני הפרוצים שכל מי שיקדש אשה שלא במעמד עשרה מישראל לא יהיו קידושיו קידושין, האם יש תוקף לתקנתם.

תשובה: שורת הדין נ"ל ברור שיכולים הקהל לעשות כן, ובלבד שיסכימו אנשי העיר והרבנים שלהם. והיינו טעמא דקיימא לן הפקר בית דין הפקר וכו'. ומעשה היה בעירנו, ודנתי בדבר לפני מורי הרב הרמב"ן והודה לדברי. ומכל מקום צריך עוד להתישב בדבר.

ע"כ. וכיו"ב כתב עוד בתשובתו (סימן תקנא), ושכן מצא לרבינו שרירא גאון שכך נהג הוא ואבותיו, ואמר לקהל לנהוג כן. עיין שם. וכן כתב בתשובת הריב"ש (סימן שצט) שיכולים הקהל לתקן שכל מי שיקדש שלא בידיעת נאמני הקהל ובפני עשרה יהיו קידושיו מופקעים ובטלים, ומעתה מאותו זמן מפקירים הקהל הכסף שיקדש בו, שהפקר בית דין הפקר. והמקדש נגד תקנה זו אין קידושיו קידושין, שסתם מקדש על דעת מנהג העיר מקדש, וכמו שאמרו בבבא מציעא (קד, א) הלל היה דורש לשון הדיוט וכו', ולחומר הענין אין לסמוך על זה להוציאה בלא גט, אלא אם כן בהסכמת כל חכמי הגלילות כי היכי דלמטיין שיבא מכשורא. ע"כ.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכתב המהר"ם אלשקר (סימן מח) שאף על פי שהרשב"א לא החליט בדבר, וסיים בתשובה הנ"ל שצריך להתיישב עוד בדבר, הנה בתשובות אחרות הורה כך למעשה אחר היישוב, וכמו שכתב כן בשמו רבינו ירוחם. עיין שם.

ועל זה סמכו למעשה גאוני ירושלים, וכמו שכתב בשו"ת פרי הארץ (חלק ג אבן העזר סימן ב דף כו ע"ג) וז"ל:

וכבר נודע לכל תושבי עיר הקודש ירושלים אשר ישנה הסכמה קדומה בחרם ובנידוי ובכל תוקף מקדושים אשר בארץ המה שלא לקדש שום בת ישראל טרם עת החופה והנישואין. וכל העובר על זה לקדש בקרב הארץ הרי הקידושין ההם מופקעים מעיקרן, ואפילו שיהיו במאה עדים, דאפקעינהו רבנן לקידושין מניה, והרי הוא נלכד ברשת נח"ש. והסכמה זו נהוגה אצלנו בכל תוקף עד יבא מורה צדק. וכך אנו נוהגים הלכה למעשה."

ע"כ. ועיין עוד בשו"ת ברוך משה (גלאנטי, ריש סימן לג) שכתב וז"ל:

ובהסכמה עלינו, כחומר ותוקף כל ההסכמות והגזרות שנעשו מימות משה רבינו ועד היום, ששום בר ישראל לא יהיה רשאי לקדש אשה אלא אם כן יהיו שם עשרה אנשים מבני ישראל ומתוכם הרב המרביץ תורה אשר יהיה בימים ההם. והאיש אשר יעשה בזדון לקדש לו אשה על פי שנים עדים ולא יהיו באותו מעמד עשרה מישראל כנ"ל – לא יהיו קידושי קידושין, לא שרירין ולא קיימין, ולהווי הפקר כעפרא דארעא וכדבר שאין בו ממש, והכסף שמקדש בו יהיה הפקר גמור בכח בית דין יפה שבידינו. וגזרה עומדת לעומת האיש המקדש כן בין לו בין לשני עדיו ההולכים עמו להעיד על קידושו, לטרקינהו חיויא דרבנן דלית ליה אסותא, ונח"ש כרוך על עקבם, והבדילים ה' לרעה ככל אלות הברית. ושומע לנו ישכון בטח.

ע"כ. ועיין עוד בשו"ת שער אשר (אבן העזר סימן לא) שכתב בשם מהר"י בי רב, שאם תקנו חכמי העיר תקנה שלא לקדש בפחות מעשרה, ודאי שכוונתם היתה להפקיע הקידושין לגמרי, שאם לא כן מה הועילו בתקנתם. וכתב שהרבה אחרונים נמשכו בזה אחר מהר"י בי רב לבטל הקידושין. עיין שם.

וכן כתב הרב המגיה בשו"ת עבודת השם (חלק אבן העזר סוף סימן טו) שכיון שמהר"י בי רב ודעמיה סבירא להו שכל שהמקדש עבר על ההסכמה נפקעים הקידושין, יש לצרף לזה ספק נוסף להתיר מכח ספק ספקא. עיין שם. וכן כתב בשו"ת צל הכסף (חלק ב אבן העזר סוף סימן ו, דף לא ע"א).

וכן כתב בשו"ת פני יצחק (אבולעפייא, חלק א אבן העזר סימן יד, דף עד ע"ד) שיש לצרף הסכמת חכמי העיר שלא לקדש כי אם ברשות חבר עיר ובעשרה, וכמו שכתב בשו"ת ברוך משה (גלאנטי, ריש סימן לג) הנ"ל, לספק נוסף, להתיר את המתקדשת בלי גט. עיין שם. והניף ידו שנית בשו"ת פני יצחק (חלק א דף צו סע"ג, וחלק ו סימן ה דף י ע"ד) שכתב:

ועיני ראו ולא זר נוסח הסכמה אשר באה מגאוני ירושלים ת"ו, מפני שראו בחכמתם שפשתה המספחת בזה מצד פריצי עמנו, ולכן גם בעי"ת בירות ודמשק נמשכו אחר ההסכמה הנזכרת, והסכימו בכל אלות הברית בחרמות ונידויים על המקדש שלא בשעת החופה והנישואין ועל עדי הקידושין, והוכרזה ההסכמה ברבים בבתי הכנסת, וכמה מרבוותא סבירא להו שעל ידי כך הופקעו הקידושין, ובצירוף עוד ספק בודאי שיש להקל לפטור הנערה בלי גט.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עייין שם. וכן כתב בשו"ת ויקרא אברהם (חלק אבן העזר סוף סימן ו), לצרף ספק זה לביטול הקידושין. עייין שם. ועייין עוד בשו"ת נדיב לב (חלק ב אבן העזר סימן ז), ובשו"ת אמר שמואל (חלק אבן העזר סימן ו), ובשו"ת תעלומות לב (חלק ד סוף סימן יג).

והגאון מהר"א בן שמעון גאב"ד מצרים בשו"ת ומצור דבש (חלק אבן העזר סימן ו) האריך הרחיב כמדתו בכל רוח בענין זה, ועשה את ההסכמה הזאת במצרים ואגפיה, והאריך להסביר תוקף הסכמה זו ולקיימה להלכה ולמעשה ככל ההסכמות שבישראל, וכמשה מפי הגבורה. עייין שם. וכן כתב בשו"ת ישכיל עבדי (חלק ג אבן העזר סוף סימן ז).

ולכן בצירוף כל הנ"ל נראה לי שאחר שישלחו בית דין התראה לעידי הקידושין שאם לא יבאו לבית דין ישמעו את העדים עליהם שלא בפניהם, ואז אם לא יבואו, יש לשמוע את העדים הפוסלים את עדי הקידושין אפילו שלא בפניהם.

וכבר כתב מרן הבית יוסף (סימן מב) שאין ראוי להחמיר בענינים אלו, שלא יהיו בנות האנשים החשובים מדרס כף רגל לבני פריצי עמנו, וכמו שראינו להרשב"א בתשובה שכעס על תלמיד אחד שרצה להחמיר בכיוצא בזה, וכתב שהיא רעה חולה" שיבא פריץ אחד להתעולל על אחת מבנות החשובים כדי להוציא ממון מידם. "ומה שכתבת שכך היה המנהג אצלכם להחמיר, הוא מנהג בורות" – דהויא חומרא דאתיא לידי קולא.

עייין שם. ובשו"ת הגאון המבי"ט (חלק ג סימן קל) כתב:

וראוי לכל הרבנים שנראה להם להחמיר בקידושין כיו"ב, שיתנו אל לבם דהויא חומרא דאתיא לידי קולא, להקל בכבוד בנות ישראל, לתת יד לפושעים שיתעללו בהן, להוציא מהן ממון שלא כדין.

עייין שם. ובשו"ת כרם שלמה (סימן כה) כתב:

וקנא קנאתי לה' בראותי כי רבו הפרוצים אנשים ריקים ופוחזים, והיה במחשך מעשיהם, לקדש מבנות ישראל וללכוד אותם בחבלי אדם ע"י מעשה קידושין, ולכן נתתי אל לבי לחקור ולדרוש בספרי הפוסקים, כדי שלא תעשינה ידיהם תושיה, ולא יחרוך רמיה צידו וכו'.

והביא כל זה בשו"ת רב פעלים חלק א (אבן העזר ר"ס יא). עייין שם.

ועייין בזה בשו"ת יביע אומר חלק ז (אבן העזר סימן יח אות ז), חלק ד (סימן ה אות י), חלק י (סוף סימן כה וסוף סימן כו) וחלק יא (אבן העזר סימן מח).

ועייין עוד בספר עיונים במשפט (אבן העזר עמ' קפב) מה שכתה במעשה כעין נדון דידן. אולם אנן בדידן יש לנו להתיר על פי הטעמים והנימוקים הנ"ל.

מסקנות

העולה מכל האמור:

בית הדין מורה בזה כי המבקשת [פלונית] מותרת להינשא לכל גבר דתצבי ואינה צריכה גט ממר [פלוני].

ניתן לפרסם בהשמטת פרטים מזהים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הרב אברהם אבידר

אנו מצטרפים לדברים הנ"ל.

הרב דוד בר שלטון

הרב אריאל ינאי

נפסק כאמור.

ניתן ביום ב' באייר התשע"ח (17.4.2018).

הרב אברהם אבידר

הרב דוד בר שלטון

הרב אריאל ינאי